

РЕЦЕНЗІЯ

на освітньо-наукову програму «Освітні, педагогічні науки» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, розроблена в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова під керівництвом гаранта, доктора педагогічних наук, професора Олени Валеріївни Матвієнко, спрямована на підготовку дослідників, здатних продукувати нове педагогічне знання, розв'язувати комплексні проблеми освіти та здійснювати науково-педагогічну діяльність. Актуальність програми зумовлена потребою в науковому обґрунтуванні розвитку освіти, оновленні виховної практики, забезпеченні її гуманістичної спрямованості та підготовці науково-педагогічних кадрів в умовах суспільних трансформацій, воєнного стану й відновлення України.

Предметом рецензування є редакція програми 2024 року зі змінами. Позитивної оцінки заслуговує спрямованість її оновлення на конкретизацію предметної області, посилення взаємозв'язку дослідницької і викладацької підготовки, уточнення компетентностей та очікуваних результатів навчання. У програмі визначено п'ять загальних і вісім фахових компетентностей, тринадцять програмних результатів навчання. Їх зміст охоплює критичне осмислення педагогічних теорій, проведення оригінального дослідження, наукову комунікацію, проєктування освітнього процесу, дотримання дослідницької етики та професійний саморозвиток.

Освітня складова обсягом 52 кредити ЄКТС поєднує загальнонаукову, спеціальну та практичну підготовку. Обов'язкові компоненти становлять 39 кредитів, вибіркові — 13 кредитів, тобто 25 % освітньої складової. Така структура передбачає спільну основу дослідницької підготовки та можливість індивідуалізації навчання відповідно до тематики дисертації. Філософські студії, іншомовна підготовка, методи планування й обробки результатів наукових досліджень, наукометрія та сучасні інформаційні технології формують змістові передумови для методологічно обґрунтованого наукового пошуку й представлення його результатів.

Особливо вагомим є збереження в обов'язковій частині освітнього компонента СП 03 «Актуальні проблеми виховання зростаючої особистості в

сучасних соціокультурних умовах». Його поєднання з вивченням проблем загальної педагогіки, історії педагогіки та професійної освіти дає змогу розглядати виховання в широкому науковому контексті, встановлювати зв'язки між розвитком особистості, соціокультурними чинниками та організацією педагогічної взаємодії. Для підготовки дослідника принципове значення має перехід від опису виховних явищ до пояснення їх закономірностей, обґрунтування педагогічних умов і перевірки результативності запропонованих рішень.

Виразною перевагою програми є конкретизація виховного напрямку у фаховій компетентності ФК 4 та програмному результаті ПРН 10. Йдеться про дослідження і проєктування виховних систем та технологій розвитку особистості, визначення способів оцінювання їх результативності, організацію взаємодії на засадах партнерства, інклюзивності, громадянських цінностей, поваги до національної ідентичності та культурного різноманіття. Таке формулювання поєднує науково-дослідницький і ціннісний виміри підготовки та створює основу для відповідального впровадження результатів дисертаційних досліджень у виховну практику.

Суттєвим удосконаленням є введення компонента ЗН 05 «Теорія і методика проєктування освітнього процесу у вищій школі» обсягом 3 кредити ЄКТС та збільшення обсягу науково-педагогічної практики до 6 кредитів. Визначені ПРН 8 і ПРН 9 конкретизують здатність проєктувати освітній компонент, проводити навчальні заняття, організовувати самостійну й дослідницьку роботу здобувачів, розробляти критерії оцінювання та вдосконалювати власне викладання. У матриці забезпечення результатів навчання ці результати пов'язано із зазначеним теоретико-методичним компонентом і практикою, що робить їх місце у структурі підготовки зрозумілим.

Наукова складова передбачає виконання індивідуального плану наукової роботи, проведення самостійного дослідження, оприлюднення результатів і підготовку дисертації. Схвально оцінюється увага до достовірності даних, визначення обмежень дослідження, обґрунтування наукової новизни та особистого внеску здобувача. Окреме закріплення у ПРН 7 вимог щодо захисту прав учасників дослідження, прозорості дослідницьких процедур і академічної доброчесності є особливо важливим для педагогічних досліджень за участю дітей та молоді. ПРН 12 доповнює підготовку орієнтацією на безпеку, доступність і безперервність освіти та подолання освітніх втрат.

Як рекомендації щодо подальшого розвитку програми доцільно запропонувати конкретизацію в навчально-методичному забезпеченні СП 03 завдань із розроблення й апробації діагностичного інструментарію для дослідження результатів виховання. Варто передбачити обґрунтування критеріїв

і показників, перевірку придатності обраних методик та аргументовану інтерпретацію змін з урахуванням вікових і соціокультурних особливостей учасників. Доцільно також деталізувати в дослідницьких завданнях процедури інформованої згоди, конфіденційності й мінімізації ризиків для учасників, зокрема під час роботи з уразливими групами. Корисним напрямом розвитку стане залучення фахівців наукових установ і закладів освіти до обговорення інструментарію та експертизи практичних результатів досліджень.

Зазначені рекомендації спрямовані на поглиблення змісту та методичного забезпечення програми. Загалом рецензована освітньо-наукова програма має обґрунтовану дослідницьку спрямованість, змістовно поєднує фундаментальну, виховну й науково-педагогічну підготовку та створює передумови для професійного становлення самостійного дослідника. Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, редакція 2024 року зі змінами, заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до подальшої реалізації в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова з урахуванням висловлених рекомендацій.

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
заступник директора Інституту
проблем виховання НАПН України
з науково-експериментальної роботи

Канішевська

Любов КАНІШЕВСЬКА

Канішевської Л.В.

НОРУЧНИЙ ПІДПИС
СТВЕРДЖУЮ
Лисенко Л.В.